

M U N I
P E D

Vývojová psychologie – potřeby a jejich teorie

Mgr. Jana Sklepníková, Ph. D. (411635)

Diskuze

Vliv prvního stupně na další období?

- Co vás podpořilo v dalším vývoji nebo bylo naopak zdrojem konfliktů?

Další návodné otázky

- Kde vývojová dráha začíná a kde končí ?
- Které období bylo to nejlepší, které bylo „napínavé“
- Co by jste chtěli v praxi dál předávat, čemu se vyhnout
- Bylo něco co vám „jasně“ určilo směr na studium pedagogiky?

MUNI
PED

Pesso-Boyden

5 základních potřeb

Potřeby

- Místo: můj prostor, moje tělo, moje já, fyzický prostor
- Sycení: co mě naplňuje, fyziologicky i emocionálně
- Podpora: pevná půda pod nohama, pomoc pro získání sebedůvěry a samostatnosti
- Ochrana: bezpečí, oddělení od útoků, vnější hranice
- Hranice/limity: rozlišit potřeby a nevhodné chování, práce s vlastními pudy/silami (kreativní, destruktivní)

Naplnění potřeb

- Doslovné, tělesné: před narozením v děloze a poté primárními pečovateli (do 5 let věku)
- Symbolické, psychologické: Rodina, škola a další důležité instituce (kolem 10 let)
- Internalizované, autonomní: My sami uspokojujeme své potřeby

Místo:

Malá Natálka (4 roky) má pokojíček se dvěma staršími bratry, kteří chodí do školy. V pokojíčku mají jen 2 psací stoly, třetí se již nevejde. Natálka stejně ještě nechodí do školy. Natálka moc ráda vyrábí a kreslí. Děti se dokáží domluvit, kdo a kdy bude u stolu, ale Natálka je nepořádnice. Na stole stále nechává nůžky, pastelky a jiné věci potřebné k vyrábění. Bratři svorně Natálku hubují, že v okamžiku potřeby práce u stolu jsou všude Natálčiny věci na vyrábění. Situace vede ke vzniku konfliktů mezi dětmi. Bráškové mají své stoly, ale já nemám nic. Kde si mám nechat všechny věci?

Sycení:

Maminka čte malé Emě (5 let) každý večer před usnutím pohádku. Mají takový svůj malý rituál. Maminka se natáhne k Emě na postýlku. Ema vybere knížku nebo připraví rozečtenou kapitolu. Knížku drží a maminka čte. Po přečtení maminka Emu pochová, dá ji pusu na dobrou noc a odejde z pokoje. Ema se spokojeně zavrtá pod peřinku a usne. Ema má maminčino večerní čtení a mazlení moc ráda.

Podpora:

František (4 roky) si vypůjčil stavebnici lega od svého staršího bratra. Z počátku mu stavba šla vcelku dobře. Ale nyní již nějakou dobu nemůže přijít na možnost zasunout určitou součástku do správného závitu. Obrátí se na otce, který sedí vedle jeho stolku v křesle a čte si, s žádostí o radu.

Otec reaguje, pohledem zjistí, že František má špatný díl stavebnice. Společně prozkoumají všechny díly, vytipují vhodnou součástku. Táta vysvětlí postup, součástku zamontuje do příslušného otvoru. Ano, to je ona. Táta součástku ze závitu opět odšroubuje, vrátí ji Františkovi do ruky. Teď ty Františku, já se budu dívat, zda se ti to podaří. František je šikovný, součástku se mu podařilo umístit do otvoru na první pokus.

Hranice:

Reakce staršího bratra (3 roky) na malou právě narozenou sestřičku: Mařenku nesmíš píchat do oka. To je pro Mařenku nebezpečné, můžeš jí způsobit bolest. Aha, ty jsi zvědavý, jak oko vypadá? Tak pojd', podíváme se na obrázek v knížce.

Ochrana: Co vás napadne za příklad?

SCARF – skupinové potřeby

David Rock: Quiet Leadership

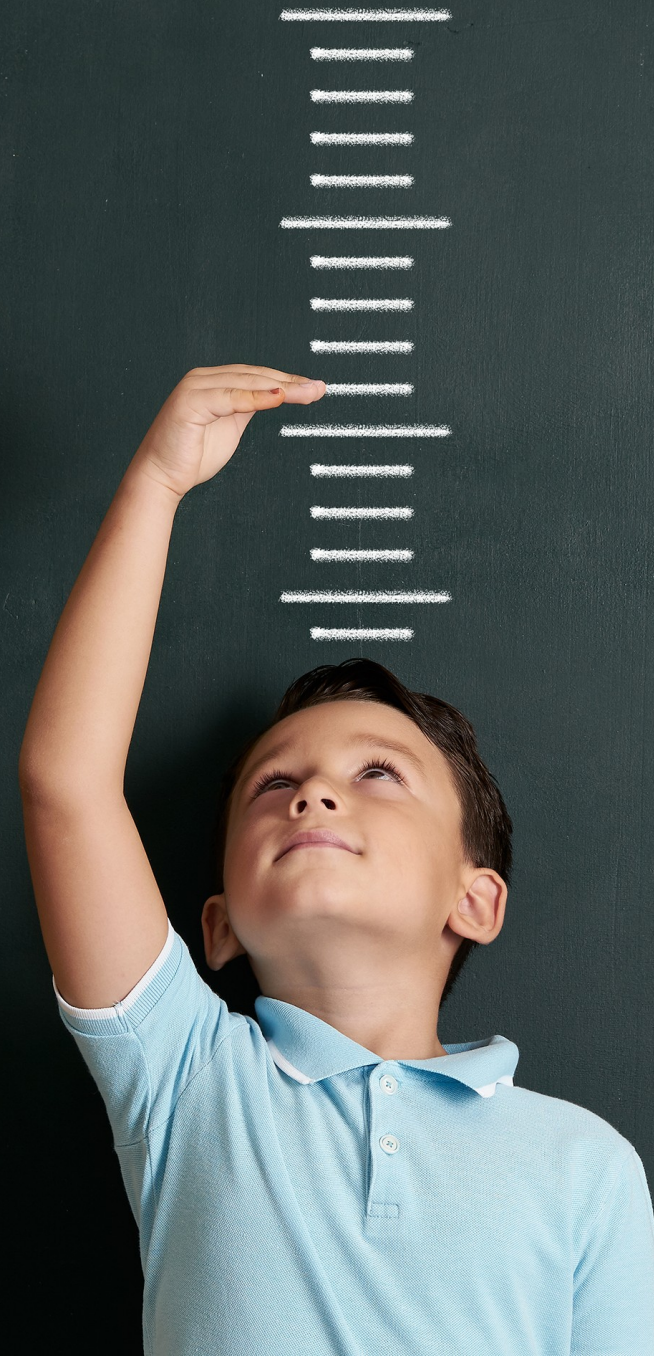

- Status (status)
- Certainty (jistota, orientace)
- Autonomy (autonomie)
- Relatedness (mít vztahy)
- Fairness (férovost)

MUNI
PED

Erikson

Vývojové konflikty a potřeby

- **Základní Důvěra x Nedůvěra ve svět (*naděje*)**
  - + důvěřuji, že dostávám, co potřebuji, a proto vracím a dávám druhým ve stejné míře
  - – nevěřím druhým lidem, snažím se z nich přímo nebo oklikou (manipulací) „dostat“ co potřebuji
- **Autonomie x Stud a nejistota (*vůle, síla chtění*)**
  - + vím, kdy zabrat a vydržet – a kdy nechat věci volně plynout (vzdát se kontroly)
  - – mám tendenci k přílišné (nutkavé) kontrole (sebe, druhých) – anebo mi naopak chybí schopnost dotahovat věci do konce (chybí mi vůle a samostatnost)

□ **Iniciativa x Vina (cíl/záměr)**

- + v životě za něčím jdu, nevyhýbám se hravému experimentování a objevování terénu, nebojím se rizika, dovedu spolupracovat s ostatními; udělat chybu je o.k.
- – trpím už dopředu pocity, že nic nedokážu, raději neudělám nic, abych nic nepokazil a vyhnul se pocitům viny a zahanbení, bojím se dělat chyby, zůstávám v koutě, spoléhám na známé a prověřené

□ **Výkonnost x Méněcennost (kompetence)**

- + jsem šikovný, něco umím, něco mi jde a baví mě to, rád věci dělám a dokončuji, jsem na to hrdý; vím, že jsem něčím výjimečný
- - připadám si neschopný a neužitečný, nejsem ničím zajímavý ani výjimečný, trpím pocity -méněcennosti; neumím přijít na to, čím jsem vlastně dobrý, a proto si nemohu vážit sám sebe

□ **Identita x Zmatení rolí (*poctivost*)**

- + cítím se sám sebou, přijímám se takový jaký jsem, dovedu s druhými sdílet sebe sama, znám své místo ve světě a ve vztahu ke své budoucnosti, mám životní perspektivu (vizi)
- – uvnitř se necítím spojený se svým skutečným „já“, mám strach sdílet své pocity a pochybnosti, používám masky a hry, abych se druhým zalíbil (aby mě přijali) anebo se vůči nim vymezil (abych dal najevo, jak jsem výjimečný), neustále se s někým srovnávám; mám zmatky v partnerských vztazích, protože se skrze ně snažím marně nalézt sám sebe

□ **Intimita x Osamělost (*láska*)**

- + nebojím se otevřít v hloubce druhému člověku a jsem ochoten učinit se zranitelným, přijímám nejistotu a riziko lásky, jsem ve vztazích schopen ve vyvážené míře dávat i přijímat (podporu, sexualitu, emoce, důvěru)
- – vyhýbám se intimním vztahům, uzavírám se, připadám si prázdný a odcizený, jakobych nezapadal mezi ostatní lidi; pokud jsem s někým ve vztahu, bedlivě si střežím své hranice a chráním svou intimní zónu, nedůvěřuji lidem, své emoce si raději nechávám pro sebe, neumím se sladit s životním rytmem partnera

□ **Generativita x Stagnace (*péče*)**

- + v životě je něco mimo mě, o co pečuji a k čemu chovám bezpodmínečnou lásku, jsem schopen jednat altruisticky a cítím se tak naplněn něčím, co mě přesahuje; žiji tvůrčí, produktivní život a tím překračuji sebe sama
- – jsem příliš zaujat sám sebou, jsem uzavřen ve svém sobectví, nepřejícnosti, závisti; druzí lidé, kromě mých vrstevníků, mě příliš nezajímají, nepřemýšlím o tom, co tu po mě zůstane, mám pocit stagnace a pohlcení sebou samým – jsem uzavřený ve své bublině

□ **Integrita x Zoufalství (*moudrost*)**

- + jsem naplněn, protože jsem již mnohým byl; snesu pohled do prázdna ne-bytí; ničeho nelituji, přijímám život, jaký je a byl; přijímám konečnost života, jsem spokojen se svou dosavadní snahou a výsledky
- – mám pocit promarněných příležitostí, trpím lítostí, snahou vrátit čas zpět a dostat ještě jednu šanci, cítím zoufalství

Příprava na 3. seminář

- Identifikujte ve vlastním eseji témata potřeb a Eriksonovských vývojových úkolů a konfliktů
- (text v interaktivní osnově: Thorová Erikson)